

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:
**"ПРОМЕНИ В ЛИЧНОСТНИЯ ПРОФИЛ НА ОБУЧАВАЩИ СЕ
В ПСИХОТЕРАПИЯ СТУДЕНТИ",**

Автор: Миряна Йовановска Стояновска, докторант на самостоятелна подготовка в „Неофит Рилски“ за присъждане на образователна и научна степен “доктор”, Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2 Психология /Възрастова и педагогическа психология/

Научен ръководител: доц.д-р Русанка Манчева

Член на научно жури: проф. д-р Даниела Тасевска

1. Данни за дисертанта.

Приложената към портфолиото на докторантката Миряна Йовановска Стояновска автобиография разкрива нейния богат професионален опит. Миряна Стояновска е основател, учредител, директор, главен треньор и супервизор в Школата за Психодрама и психотерапия АМИГДАЛА.

В професионалното си развитие г-жа Стояновска има насоченост и към научното поприще, което се доказва от членството ѝ в научно-изследователския комитет на Федерацията на Европейските обучителни организации по психодрама (ФЕПТО). Освен това г-жа Стояновска е сертифициран Гещал-терапевт на Европейското дружество за гещалтерапия, магистър е по клинична и консултативна психология на МСУ „Г.Р. Державин“ в Св. Николе, Р Македония и е председател на Психологическата камара на Република Македония.

Образователното развитие на Миряна Стояновска включва и квалификация в областта на клиничната и консултативна психология.

От 2015г. Миряна е докторант на самостоятелна подготовка в югозападния университет „Неофит Рилски“.

Докторантката има опит и в мениджърнето на престижни международни семинари.

Миряна Стояновска е участник и в множество проекти с национално и международно значение.

Цялостният преглед на нейната автобиография доказва балансът между преподавателска, научно-изследователска и експертна дейност.

Вероятно това постижение е в основата и на задълбочените ѝ научни интереси, относно дискурса на дисертационната разработка.

2. Данни за докторантурата.

В своята съдържателна и техническа обезпеченост процедурата на докторантурата е спазена и е прецизно реализирана, съобразно изискванията, залегнали в Закона за развитието на академичния състав, по ПЗРАС и Правилника за условията и реда на придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ „Неофит Рилски“.

3. Данни за дисертацията и автореферата.

Формулираният в темата на дисертационния труд проблем притежава безспорно актуалност и значимост за всяка образователна програма, с насоченост към подготовката на специалисти по психология.

Докторантката се насочва към научен анализ и дискусия на личностните промени на студенти, обучаващи се в психотерапия. Факт е, че по тази тема има дефицит на научни разработки, а прегледът на публикувани до момента източници на психологическата литература се откроява интерес единствено към съдържателните характеристики на обучението по психотерапия.

Предимството в интерпретацията на поставения от докторантката Стояновска проблем е фокусът върху динамиката в личностния профил след обучението в психотерапия, което прави замисълът на дисертацията твърде креативен и приложно ориентиран. Целта е да се идентифицират съдържателните аспекти на формиране на личността на психотерапевта и вероятно на тази база да се открият механизмите, чрез които се изгражда професионалната нагласа да се помага, в контекста на психотерапията.

Дисертацията е с теоретико-емпиричен характер и е с обем от 121 стандартни страници компютърно набран текст и е композирана от Въведение, три основни глави с подглави и Заключение. Добавен е и набор от Приложения.

Текстовото изложение е придружено от илюстрации, които подходящо визуализират акцентите от теоретичната и емпиричната информация.

Секторът „Използвана литература“ на дисертационния труд съдържа стабилен теоретичен потенциал, включващ общо 127 специализирани източника, предимно на латиница.

В основната си част използваните научни публикации са пряко свързани с предметната област на дисертацията и доказват

информираността и компетентността на докторантката по поставения на научно обсъждане проблем.

В своето **Въведение** авторката достатъчно информативно и цялостно разкрива замисъла на разработката като с яснота коментира актуалността на проблема и аргументира съдържателната организация на дисертационния труд. Заявена е амбицията да се проучат и анализират проблемите, свързани с промените на личността, обучаваща се в психотерапия, които подкрепят овладяването на професионалните умения на психотерапевта. Обусловена е значимостта на изследването, чрез намерението за анализ и обобщение на емпирични данни и открояването на съществуващи тенденции, изводи и препоръки за практиката, с оглед на теоретико-емпиричния дискурс. Релевантно на целта са дефинирани задачите на изследователската програма. В резултат са очертани и конкретни нейни параметри, фокусирани върху интерпретацията, статистическият анализ и дискусиата на получените резултати.

Теоретичната концептуализация на темата е изработена в **Първата основна глава** на труда.

Представеното на около 65 страници теоретично изложение ангажира със задълбочен обзор на психологични постановки, свързани с ключови за дисертационния труд понятия, а именно: *психотерапия, професионални характеристики на психотерапевта, психично-професионална пригодност за професията психотерапевт.*

Оригинално е представена проблематиката, отнасяща се до дефинирането на *личностния профил на психотерапевта*, поради концептуализацията ѝ на две нива:

✓ *Функционално – от перспективата на личностната идентичност като психологичен фактор за себerefлексия по отношение на професията на психотерапевт;*

✓ *Социално – от перспективата на професионалната принадлежност или като феномен, опосредяващ междуличностната интеракция, в релацията „психотерапевт – клиент/пациент“.*

На тази основа са аналитично интерпретирани както ресурсите, така и възможните дефицити/барииери, възпрепятстващи развитието на професионален модел на психотерапевтично поведение.

Текстът, представящ феномена професионални характеристики на психотерапевта е обогатен с презентирани на актуални концепции, модели и подходи, обозначаващи както професионалната пригодност на обучаващите се в психотерапия, така и психологичната структура на професията психотерапевт.

Чрез прилагане на историко-логичния метод авторката прави задълбочен преглед на историята на психотерапията и проблемните зони на обучението по психотерапия в Република Македонија.

Друг положителен момент в първа глава е фактът, че всеки от подпараграфите завършва с обобщение, съответстващо на поставените в дисертационния труд идеи за разкриване на терминологичните зависимости между разглежданите понятия. В резултат, докторантът аргументирано и прецизно дефинира основните си тези.

Креативно разгърнат теоретичният анализ в Първа глава е достатъчно информативен и действително привежда достъпни аргументи за оценка на двете ключови за разработката научни категории (*психотерапия и личностен профил на психотерапевта*) и представлява логически мотив за извеждане на дизайна на емпиричното психологическо изследване.

Във **Втора глава**, докторантката Миряна Стояновска преминава към създаване на *концептуалния модел* на своето емпирично психологическо изследване. В научен порядък са разработени неговите структурни компоненти.

В съответствие с дискурса на разработения теоретичен модел на изследваното явление са аргументирани формулировките на целта, задачите и хипотезите на изследването. Ясно дефинирана е емпиричната рамка на изследването, като броя на респондентите съответства на изискването за представителност на извадката при изследване от такъв научен ранг. Миряна Стояновска демонстрира много добри умения и компетентност при представянето на методиката, организацията и етапите на провеждане на емпиричната процедура. Въз основа на конкретно очертаните изследователски цел, задачи и хипотези адекватно е предложен и методическия инструментариум на изследването.

Използвана е оригинална процедура на психолого-педагогическия експеримент. За доказване на издигнатите хипотези е разработена и специална методика, включваща *Анкетен лист, Въпросник НЕО- П- Р, Въпросник за комуникативни умения, Въпросник за емоционална интелигентност, Въпросник за емпатия*.

В съответствие с научните правила са описани и методите за статистическа обработка на данните, което гарантира и достоверността на анализа на получените резултати. Избраните в конкретната методика инструменти са релевантни на целите и задачите на дисертационната разработка. Методическият инструментариум е описан в детайли и логическа последователност.

В **Трета глава** „*Резултати от проведения психологичен експеримент*” е представен сериозен статистически анализ на данните от изследваните групи. Ходът на анализа е условно е разпределен на количествен, качествен и статистически и е в съответствие с теоретичния модел на изследването.

Въз основа на избраните критерии за оценка на получените резултати по изследваните величини докторантката Миряна Стояновска представя динамиката на индикаторите от първото и последващото тестиране на изследваните лица, чрез таблици и графики.

В интерпретативен план предложеният в тази част на изложението психологически анализ очертава прогностичната сила на отделни индивидуални и личностни особености от профила на студенти, обучаващи се в психотерапия, които разкриват очертаните в хипотезите на епсихолого-педагогическия експеримент зависимости между „*явленията-фактор*” и „*явленията-резултат*”.

Именно на тази база докторантката Стояновска, обстойно коментира идентифицираните промени за изследваните променливи, от гледна точка на издигнатите хипотези и обосновава съответни тенденции на тяхното проявление.

Разпознати са и зависимости на *комуникативната, емоционалната и емпатийната компетентност в личностния профил на участниците в експеримента*, като са изведени логични **обобщения** относно професията на психотерапевта.

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертацията на Маряна Стояновска.

4. Научни приноси.

След запознаване с теоретичния и експерименталния анализ в дисертационния труд на Миряна Стояновска считам, че в него са постигнати следните по-важни приноси, които категоризирам като научно-приложни:

✓ *Извършен е коректен психологически анализ на психотерапията като професионална дейност и са анализирани критично съвременни психотерапевтични модуси.*

✓ *Документирана е професионалната пригодност за професията на психотерапевта, като са отдиференцирани професионалните компетенции на психотерапевта.*

✓ *Изградена е подходяща методика и са получени надеждни данни за диагностициране на промените в личностния профил на студенти, обучаващи се в психотерапия.*

✓ *Научно-аргументираните и доказани в дисертационния труд хипотези отговарят на изискването за приложимост на психолого-теоретичните изследвания. В конкретно-практически план това определя и реалния принос на създадения емпиричен модел на изследване.*

✓ *Експериментално доказана е взаимовръзката между структурираността на обучителния процес по психотерапия и положителните ефекти върху личностното развитие на студентите, обучаващи се в психотерапия.*

✓ *Аргументирана е тезата, че развитието на личността на психотерапевта е пряко обусловено от дизайна на обучението и овладяването на базисни морални принципи, валидни за всяко психотерапевтично взаимодействие като отговорност, алтруизъм, комуникативност, емоционална отзивчивост, насоченост към клиента, потребност от саморазвитие и самоусъвършенстване.*

5. Публикации и участия в научни форуми.

Миряна Стояновска докладва коректно, че има четири публикации по темата на дисертационния труд, които са отпечатани в престижни издания, предимно на английски език.

Докторантката Стояновска участва в над 20 научни форума, предимно с приложен характер, сред които семинари, научно-изследователски и социални проекти, научни публикации, обучителни дейности, които безспорно утвърждават, че тя е носител на ярка професионална амбиция и мотивация за качествено реализиране в областта на психотерапията.

6. Заключение.

Въз основа на изведените в рецензията констатации за достойнствата в дисертационния труд на Миряна Стояновска на тема: "ПРОМЕНИ В ЛИЧНОСТНИЯ ПРОФИЛ НА ОБУЧАВАЩИ СЕ В ПСИХОТЕРАПИЯ СТУДЕНТИ", изразявам своята положителна оценка и убедено препоръчам на членовете от научното жури да присъди на Миряна Стояновска – образователната и научна степен „ДОКТОР“ в област на висше образование: 3. Социални, правни и стопански науки, Професионално направление: 3.2. Психология.

21.05.2018г.
В. Търново

Подпис:
/проф.д-р Д. Тасевска/